

спостереження учнів над мовою в поєднанні з презентаційно-мультимедійними засобами.

Використана література

1. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса. Москва: Просвещение, 1982. 192 с.
2. Кучерук О. А. Система методів навчання української мови в основній школі: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.02. Київ. 2012. 524 с.
3. Кратасюк Л. М. Інтерактивні методи в навчанні учнів 5-6 класів створювати тексти різних типів: автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ. 2011. 21 с.
4. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. І. Пометун. Київ. 2007. 144 с.
5. Словник-довідник з української лінгводидактики / за ред. М.І.Пентилюк. Київ: Ленвіт, 2015. 320 с.

ТЕСТУВАННЯ ЯК МЕТОД КОНТРОЛЮ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Тетяна Хорошковська-Носач,

*науковий співробітник відділу навчання мов
національних меншин та зарубіжної літератури
Інституту педагогіки НАПН України*

Тестування в педагогіці вважається одним із об'єктивних методів контролю. На уроках української мови як вимірники можуть використовуватися тести.

Проблемою розроблення тестів у різні часи займалося багато вчених. Серед них – В. Аванесов, А. Анастасі, М. Бернштейн, Н. Гронланд, П. Клайн, О. Майоров, М. Челишкова та інші. В Україні цю проблему досліджують І. Булах, А. Гривко, Ю. Жук, Ю. Ковальчук, В. Леонський, Г. Леонська, О. Ляшенко, С. Науменко, Л. Паращенко та інші.

На сучасному етапі в Україні тест розглядають, з одного боку, як «стандартизоване завдання, виконання якого дає можливість вимірювати психологічні та інтелектуальні характеристики учня, рівень його знань», а з іншого, – як «метод випробування, що

застосовується у різних галузях науки для одержання кількісної характеристики певних явищ» [2, с. 253]. О. Ляшенко визначає тест як «спеціально дібраний набір тестових завдань, стандартизованих процедур проведення і заздалегідь визначених методик оброблення та аналізу одержаних даних, що в сукупності призначені для отримання кількісної характеристики певної властивості особи, яка підлягає оцінюванню» [6, с. 15]. Поняття «тест» також тлумачиться як сукупність запитань, які переважно потребують однозначної відповіді, «укладений за певними правилами та процедурами, передбачає попередню експериментальну перевірку й відповідає таким характеристикам ефективності як валідність і надійність» [4, с. 122].

Тест, як правило, складається з двох частин: 1) інформаційної, яка містить інструкцію та приклади виконання завдань; 2) операційної, що складається з певної кількості завдань і запитань [4, с. 123]. Запитання й завдання тесту, які ще не пройшли попередню експериментальну перевірку, називаються завданнями в тестовій формі, а завдання, що пройшли обов'язкову перевірку статистичних властивостей, називаються тестовими.

Завдання в тестовій формі мають відповідати низці вимог, а саме: відповідати меті тестування; бути лаконічними, логічно сформульованими; містити місце для відповіді; завдання мають бути послідовно розміщеними; мати однакову інструкцію, адекватну формі та змісту завдання; оцінювання повинне здійснюватись за однаковими вимогами [4, с. 32].

За характером відповіді на запитання тестові завдання поділяють на кілька типів, видів, форм (у літературі немає єдиної класифікації їх). Так, І. Булах [3] розрізняє: 1) відкриті (завдання з відкритою відповіддю, мікротвір-есе); 2) напіввідкриті (з пропусками, на доповнення); 3) закриті тестові завдання (альтернативні та вибіркові). Р. Бобовський [1, с. 49] виокремлює чотири основні форми тестових завдань: 1) закриті; 2) відкриті завдання; 3) на встановлення відповідності; 4) на встановлення правильної послідовності. У дослідженні PISA визначено такі типи тестових завдань: 1) з вибором відповіді; 2) із закритою вільно конструйованою відповіддю; 3) із відкритою вільно конструйованою відповіддю; 4) з короткою відповіддю.

На нашу думку, усі завдання в тестовій формі по суті

становлять два типи: відкриті й закриті, які, своєю чергою, можуть мати певні модифікації.

Завдання закритого типу (їх також називають «закриті завдання», «завдання з вибірковими відповідями», «завдання на вибір відповіді» «завдання з множинним вибором») містять передбачені відповіді, учневі необхідно вибрати одну або кілька правильних з-поміж запропонованих.

До завдань закритого типу дослідники ставлять низку вимог. Серед них:

- однозначність і точність у формулюваннях завдань;
- основа завдання (тобто операційна частина тесту) має формулюватися у стверджувальній формі, яка після підстановки відповіді перетворюється на істинне або хибне твердження;
- основу завдання треба формулювати стисло, одним реченням (до 8 слів) у формі простої синтаксичної конструкції;
- якщо варіанти відповідей починаються з одного слова (кількох однакових слів), то їх потрібно перенести в основу завдання, формулюючи варіанти відповідей двома–трьома словами;
- усі варіанти відповідей мають бути орієнтовно однакової довжини або в деяких завданнях правильний варіант відповіді може бути дещо коротший за дистрактори – неправильні, але найбільш правдоподібні варіанти відповідей;
- частота вибору варіанта правильної відповіді в усіх завданнях тесту має бути орієнтовно однаковою;
- у відповідях не рекомендується використовувати слова «все», «жоден», «ніколи», «завжди», «усі названі», «жоден із названих» тощо;
- не можна використовувати завдання, у яких одна відповідь впливає з іншої (т. зв. «ланцюжкові завдання»);
- усі варіанти відповідей мають бути граматично узгодженими з основою завдання [4, с. 41-42].

До закритих завдань дослідники відносять такі: 1) завдання з вибором однієї або кількох правильних відповідей із запропонованих варіантів; 2) завдання на встановлення відповідності (утворення логічних пар); 3) завдання на встановлення правильної послідовності.

I. Завдання з однією правильною відповіддю містять кілька варіантів відповідей (як правило, 4 або 5), серед яких учень повинен вибрати одну. У практиці тестування ця форма має кілька

модифікацій: 1) завдання з альтернативними відповідями; 2) завдання на встановлення причинно-наслідкових зв'язків; 3) завдання з пропуском.

Завдання з альтернативними відповідями використовують, щоб перевірити правильність констатації фактів. Вони складаються з основи (твердження або запитання, яке тестований має визначити як правильне чи неправильне) та двох альтернатив. Учень має відповісти «так» або «ні», «правильно» чи «неправильно», «істинне твердження» чи «хибне» тощо.

Завдання на встановлення причинно-наслідкових зв'язків складаються з певного твердження й пояснення до нього (формулювання причини). Учень має встановити, чи є твердження істинним, а потім визначити, чи правильно пояснено причину.

Завдання з пропуском, або клоуз-тести, – різновиди завдань із вибором однієї правильної відповіді, у яких на місці ключового слова або словосполучення в основі завдання стоїть пропуск, позначений рискою («__») або крапками («...»). Учень має вибрати одну правильну відповідь з-поміж кількох запропонованих.

Завдання з кількома правильними відповідями передбачають вибір кількох правильних відповідей серед низки запропонованих. Розрізняють два різновиди завдань такого типу: із заздалегідь указаною кількістю правильних відповідей і з незазначеною кількістю правильних відповідей. При цьому в інструкції обов'язково має бути зазначено, скільки правильних відповідей має завдання, або вказано, що відповідей може бути кілька (без конкретної кількості їх).

II. *Завдання на встановлення відповідності* (утворення логічних пар) складаються з основи та низки альтернатив – варіантів відповідей – розміщених у дві колонки. «Одна колонка (ліворуч) – це перелік вихідних умов (слів, словосполучень, речень, термінів тощо), до яких учень має відшукати відповідну відповідь у другій колонці (праворуч), яку називають списком відповідей. Тестований має зіставити матеріал лівої й правої колонок і утворити правильні логічні пари» [4, с. 43]. Бажано, щоб кількість варіантів відповідей правої колонки була на 1–2 більше, ніж умов лівої колонки.

III. *Завдання на встановлення правильної послідовності* передбачають, що учень повинен установити правильну послідовність елементів, дій, подій тощо.

Усі завдання закритого типу мають свої переваги та недоліки.

Однак, незважаючи на певні недоліки, закриті завдання набули значного поширення в практиці тестування, зокрема на уроках української мови. Вони найчастіше використовуються під час підсумкового контролю, оскільки його можна провести швидко, підсумкові бали учнів просто обчислюються, з допомогою таких завдань можна повніше охопити зміст навчального матеріалу, який перевіряється, підвищується обґрунтованість підсумкових оцінок учнів [5, с. 90].

Завдання відкритого типу (їх також називають «завдання на надання відповіді», «завдання з конструйованою відповіддю», «завдання з вільною відповіддю» тощо) не містять указаних можливих варіантів відповідей і «вимагають від тестованого самостійно сформулювати правильну відповідь на поставлене запитання та відповідно її оформити (записати одним словом, цифрою, буквою, словосполученням або підготувати розгорнуту відповідь...)» [4, с. 48].

До завдань відкритого типу дослідники відносять завдання з короткою і розгорнутою відповіддю.

Завдання з короткою відповіддю передбачають стислу відповідь, сформульовану словом, словосполученням, цифрою. Така форма завдань передбачає самостійну відповідь учня, а не вибір її із запропонованих варіантів.

Завдання з розгорнутою відповіддю передбачають побудову висловлювання. Відповіді в таких завданнях можуть варіюватися від стислої й точної, сформульованої кількома реченнями, до розгорнутої, довільної форми та обсягу.

Завдання відкритого типу є складнішими, оскільки в них виключається можливість угадування.

На уроках української мови з метою контролю рівня знань, умінь і навичок учнів можуть застосовуватись усі з перелічених вище типів тестових завдань. Загалом, як зазначає Л. Паращенко [5, с. 89], вибір форми завдання залежить від змісту навчального матеріалу та цілей контролю.

Серед *переваг тестування* перед іншими методами контролю можна визначити такі:

- тестування – більш якісний та об'єктивний метод контролю, оскільки він виключає суб'єктивність в оцінці;
- вища, на відміну від традиційних методів контролю, ефективність, оскільки його можна одночасно проводити серед

великої кількості учнів, витрачаючи при цьому мінімум навчального часу;

- швидша обробка результатів тестування, ніж, наприклад, перевірка письмової контрольної роботи;
- можливість використання тестів для самоконтролю.

Водночас можна виокремити й низку *недоліків* використання тестового контролю рівня результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках української мови. Серед них висока трудомісткість розробки якісних тестів, можливість угадування відповіді в тестах із закритими тестовими завданнями, що не дає повної гарантії наявності в учня певних знань, умінь і навичок. Крім того, слід відзначити ще й такий недолік тестових завдань як неможливість перевірки за допомогою тестів умінь наводити власні приклади, логічно й обґрунтовано висловлювати думки, аналізувати та узагальнювати тощо. Однак наявність низки недоліків не заперечує доцільності використання тестування як методу контролю для об'єктивної перевірки рівня знань, умінь і навичок учнів загалом і на уроках української мови зокрема.

Таким чином, вважається, що тестування є одним із об'єктивних методів контролю навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках української мови. У літературі достатньо висвітлено його переваги й недоліки порівняно з іншими методами контролю. Надійним засобом вимірювання визнано тест. У тестології визначено вимоги до завдань у тестовій формі, їх класифікацію, переваги й недоліки.

Використана література

1. Бобовський Р. П. Контроль та оцінювання якості самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи.* Випуск 22: збірник наукових праць / за ред. В. П. Сергієнка. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. 582 с.
2. Бондар В. І. Дидактика. Київ: Либідь, 2005. 264 с.
3. Булах І. Є. Комп'ютерна діагностика навчальної успішності. Київ: ЦМК МОЗ України, УДМУ. 1995. 221 с.
4. Короткий тестологічний словник-довідник. Київ: Грамота, 2008. 160 с.

5. Паращенко Л. І., Леонський В. Д., Леонська Г. І. Тестові технології у навчальному закладі : метод. посібник / наук. ред. О. І. Ляшенко. Київ : ТОВ «Майстерня книги», 2006. 217 с.

6. Тестові технології оцінювання ключових і предметних компетентностей учнів основної і старшої школи : монографія / за ред. Ляшенка О. І., Жука Ю. О. Київ : Педагогічна думка, 2014. 200 с.